

Motion till riksdagen 2019/20:3263

av **Niels Paarup-Petersen m.fl. (C)**

Digitalisering

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de gröna näringarnas kontakter med myndigheter bör underlättas genom ”En dörr in” och genom ökad digitalisering av tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att digitaliseringens kraft bör användas fullt ut och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentlig verksamhet bör digitaliseras mer, såväl myndigheter som välfärdsverksamheter, och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om infrastruktur och möjlighet till kommunikation vilken krävs för en effektiv digitalisering av samhället och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de offentliga data som finns ska tillgängliggöras, så länge det inte riskerar enskildas integritet, och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagar och regler kontinuerligt bör ses över för att anpassas till den nya digitala ekonomin och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en digital allemansrätt som garanterar stabil och snabb uppkoppling i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att mer frekvensutrymme bör frigöras för bättre mobiltelefoni och surf i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ny lagstiftning bör vara digitaliseringsredo och utformas med inriktning på automatisering av handläggning och processer och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om implementeringen av Europaparlamentets och rådets direktiv 2019/790 och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett förslag om grovt upphovsrättsbrott bör läggas fram och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om FoU-avdraget och digital utveckling och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska ta en ledarroll i arbetet för standarder och skapandet av strukturerade data och API:er i svensk offentlig sektor och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en gemensam virtuell infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentliga tjänster ska kunna hanteras digitalt och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att digital meddelandehantering, inte fysisk post, bör vara standard och det primära sättet att kommunicera med medborgarna och mellan myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den enskilda medborgaren bör ha ägarskap över sina data i offentliga system och veta hur och när de har använts och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn av skatter, avgifter och avdrag bör göras för att säkra en konkurrensneutral och tidsenlig lagstiftning i den digitala sektorn och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att medborgaren enbart ska behöva lämna specifik information en gång till det offentliga och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om digitalt id och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om digitala betalningar och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillgång till molntjänster måste säkras för myndigheter och andra offentliga verksamheter och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en it-haverikommission och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om minimisäkerhetsstandarder och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillgång till data bör fungera över hela landet och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om teknologiska möjligheter med samhällsstörande konsekvenser och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillgänglighet oavsett fiberägare och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utgångspunkten för offentliga data ska vara att de är öppna och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det är svårt att föreställa sig hur vårt samhälle skulle se ut utan internet. Näringslivet, föreningslivet, vardagen och välfärden blir allt mer digitalt. Därför är det också avgörande att alla människor i vårt land ska kunna vara uppkopplade och få möjlighet att nyttja digitaliseringens möjligheter.

Sveriges IT-utveckling är något att vara stolt över. I internationella mätningar hamnar Sverige regelbundet i topp. Det visar att vår IT- och telekomutveckling verkligen går åt rätt håll. Det visar också att den IT-politik som Centerpartiet ledde i alliansregeringen visade vägen framåt för Sverige. Nu måste Sverige ta ytterligare steg framåt för att även ligga i framkant i nästa fas av digitaliseringen.

Sverige och svenskt näringsliv har en stark position i den nya digitaliserade ekonomin som måste vårdas och utvecklas. Samtidigt finns en överhängande risk att byråkrati och regler bromsar digitaliseringens möjligheter för nya tjänster, nya idéer och arbetstillfällen. Dessutom har offentlig sektor en mycket varierande grad av digitalisering, vilket påverkar möjligheterna till bättre service för medborgarna. En ny svensk digital modell måste grundas på bejakande av individen och dess behov och på att garantera svenska medborgares säkerhet och integritet. Likaså är kvaliteten på den grundläggande möjligheten till kommunikation förhållandevis låg och utvecklas inte i den takt som digitaliseringen kräver.

Uppdaterade regler och lagar för en digital ekonomi

Existerande regler bör kontinuerligt anpassas till den nya digitala verkligheten. Skrivningar som kräver kontakt via analoga kanaler som brev eller fax bör ändras. Det måste vara möjligt för allmänhet och företag likväl som offentlig sektor att föreslå anpassningar och ändring av tillämpning av existerande regelverk till digitaliseringen, exempelvis genom ett breddat Regelråd, som också bör ha möjlighet att ta initiativ till anpassningar. Ny lagstiftning bör vara digitaliseringsredo och därmed vara enkel och tydlig, använda begrepp som går på tvären av sakområden och utformas med inriktning på automatisering av handläggning och processer. Speciellt inom offentlig sektor, mellan olika offentliga verksamheter, måste utbytet bli helt digitaliserat.

Digitaliseringen av samhället förstärker en trend mot både globala nätverk men också decentraliserade strukturer där växande småföretag blir alltmer avgörande för konkurrenskraften. Nya jobb skapas när startups växer och blir större, varför politiken måste fokusera på att underlätta denna resa för nya företag. Det digitaliserade samhället går också mer och mer mot decentralisering, med små företag och egenföretagare i nätverk.

För att sänka tröskeln till småskaligt företagande i bl.a. delningsekonomin krävs förenklade regler för mikroföretag, där exempelvis skatten tas ut som en enkel schablon-skatt på omsättningen. Skatteverket måste också kunna erbjuda möjligheten att via digitala plattformar betala in skatten kontinuerligt och i realtid få information om ersättningar i trygghetssystemen uppdaterade och redovisade.

EU:s copyrightdirektiv, Europaparlamentets och rådets direktiv 2019/790, har satt fokus på behovet av att säkra ersättning till kreatörer samtidigt som det för Centerpartiet är avgörande att den enskildes rätt att yttra sig fritt bevaras. Direktivets artikel 15 och 17 (tidigare 11 och 13) riskerar att urholka denna rätt. I implementeringen av direktivet bör friheten att yttra sig försvaras och stärkas samt mellanhanders grundläggande ansvar och skyldighet att framföra information oförvanskad och inte blockera den tydliggöras.

Samtidigt behöver systematiska och storskaliga upphovsrättsbrott kunna bejakas i större omfattning än idag. Ett förslag om grovt upphovsrättsbrott bör därför läggas fram.

Avdraget för forskning och utveckling är ett viktigt instrument för att stärka tillväxten och företagens konkurrenskraft. Avdraget kommer att förstärkas och det är viktigt att digital utveckling kan utgöra grund för avdrag.

Statens roll i den digitala eran

Den digitala världen bygger på utbyte av data via strukturerad kommunikation. Vägar kommunicerar med bilar. Data skickas mellan vårdcentraler och sjukhus, mellan skolor och statliga myndigheter, mellan företag och kunder. Men inom många områden finns det ingen struktur över offentliga data samtidigt som det saknas struktur på den statliga IT-infrastrukturen. Ingen tydlig standard. Inga API:er som gör att det blir lätt att koppla ihop system. Det gör kommunikation mellan system långsam, ökar risken för felrapportering och gör att system byggs på nytt till varje region och kommun i stället för att bygga på standarder som ger effektivare kommunikation och billigare system genom återanvändning av redan utvecklade moduler. Staten ska ta en ledarroll i arbetet för standarder och skapandet av strukturerade data och API:er i svensk offentlig sektor i samarbete med SKL. Staten bör etablera en gemensam virtuell infrastruktur där data kan lagras säkert och decentraliserat med möjlighet till access från andra myndigheter efter behov.

Utgångspunkten för alla offentliga tjänster ska vara att de kan hanteras digitalt. Det öppnar även för nya lösningar som ökar medborgarnas insyn och möjlighet att interagera med offentliga myndigheter. Offentliga myndigheter bör ha digital meddelandehantering, och inte fysisk post, som standard och det primära sättet att kommunicera till medborgarna och varandra. Den enskilda medborgaren bör ha ägarskap över sina data i offentliga system och veta hur och när de har använts. Undantag kan göras för särskilda specificerade tillfällen relaterade till exempelvis brottsutredning eller nationella säkerhetsintressen. Medborgaren ska enbart behöva lämna en specifik information en gång till det offentliga. Varje specifik information ska bara samlas in en gång och för en specifik anledning, vilket skall katalogiseras. Efter denna insamling ska det offentliga själva säkra att informationen är tillgänglig för de instanser som behöver den enligt överenskommen anledning vilket kallas *Once Only Principle*.

I Sverige finns en exceptionell tillgång till stora offentliga dataserier. Här finns också stor kunskap i både offentlig verksamhet och i det privata näringslivet om hur sådana data kan användas för att förbättra och förfina tjänster. Inom ramen för ett starkt integritetsskydd bör möjligheten att enkelt, snabbt och billigt få tillgång till stora offentliga datasätt förbättras, inte minst för att säkra konkurrensneutraliteten mellan små och stora företag. Öppna data ska vara utgångspunkten. Mindre företag ska kunna utmana de stora digitala jättarna.

Subventionering och avgifter inom den digitala sektorn slår idag snett. Globala jättar får tillgång till avgiftsfri energi till sina servrar medan svenska bolag får betala avgifter. Elektronik beläggs med kraftiga avgifter utifrån en förlegad syn på hur elektroniskt minne används. En översyn av skatter, avgifter och avdrag bör göras för att säkra en konkurrensneutral och tidsenlig lagstiftning. Särskilt angeläget i en sådan översyn är den så kallade "kassettavgiften".

BankID har idag de facto monopol på digital identitet i Sverige. Detta monopol måste utmanas då s.k. monokulturer måste elimineras på grund av de konsekvenser problem med monopol leder till när de har problem. Dessutom ska inte identifiering i väl-

färdssystem och andra lägen vara beroende av banker, ty det drabbar bl.a. de som inte kan vara kunder till banker men måste kommunicera med det offentliga. Det finns idag alternativ till BankID och denna mångfald som börjar etablera sig måste erkännas av offentlig sektor. Valfrihet leder bl.a. till en förenkling för personer utan bank att få ett digitalt ID. Med allt fler digitala betalningar och ett allt större beroende av den digitala infrastrukturen för betalningar bör staten säkra att betalningar kan ske genom flera digitala lösningar. Finansinspektionen bör i nära samarbete med Post- och telestyrelsen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap säkra att robustheten i de digitala system som används för betalningar ökar och når den nivå samhället behöver.

Svensk digital säkerhet och suveränitet

När allt mer information om medborgarna finns digitalt är det också avgörande att säkra att obehöriga förvägras tillgång till, eller obehörig användning av, dessa data. Det gäller både i förhållande till enskilda obehöriga intrång och i relation till exempelvis andra stater samt vid utbyte av data mellan organisationer. Den svenska offentlighets- och sekretesslagstiftningen ska vara en garant för individens integritet men man måste samtidigt ta höjd för vad data får användas till. Åtkomst måste begränsas inte bara gällande vem som kommer åt data utan även vad data ska användas till. Samtidigt finns offentliga data om svenska medborgare i stor utsträckning placerade på servrar som andra länders regeringar enligt lag har tillgång till. Ett sådant exempel är amerikanska Cloud Act som kan ge USA:s regering och myndigheter tillgång till data på servrar ägda av amerikanska bolag eller dotterbolag till samma. Sverige ska säkra att känslig information om landets medborgare inte kan tillgås av andra länder. Tillgång till molntjänster måste säkras för myndigheter och andra offentliga verksamheter. DIGG eller särskild utredare behöver klargöra vilka krav som ska efterlevas. Regeringen behöver informera riksdagen om hur medborgarnas integritet kan säkras.

Sårbarheten i den digitala infrastrukturen är tydlig med återkommande lagbrott, läckor och avbrott. För att förbättra säkerheten bör inom den verksamhet som grundlagts genom bl.a. implementation av NIS-direktivet, nya säkerhetsskyddslagen och GDPR skapas en ”IT-haverikommission”. Förslagsvis som en vidareutveckling av CERT-SE i samband med skapande av det nya cybersäkerhetscentret. Denna ska ansvara för att analysera incidenter, skapa rekommendationer och sprida råd, riktlinjer och information om nödvändiga förbättringar i system såväl över hela den offentliga sektorn som inom kritiska privata sektorer. IT-haverikommissionen bör kunna utfärda tvingande åtgärder.

Minimisäkerhetsstandarder bör införas för att system och hårdvara ska kopplas på offentliga nätverk. Data från offentlig sektor under den tidigare nämnda Once Only Policy bör finnas på ett flertal datacentra placerade runt om i landet för att minska risken för nedsläckning vid attacker eller andra incidenter.

Ansvar för den grundläggande digitala infrastrukturen som är krav för utbyte av information i Sverige är idag oklar. Post- och telestyrelsen (PTS) bör få ett tydligt övergripande ansvar för att den digitala kommunikationen fungerar över hela Sverige. Ett sådant uppdrag inkluderar att säkra att infrastrukturen är robust och att beroendet av ett fåtal noder i Stockholm försvinner. Konklusionerna från Särimnerprojektet utfört av SUNET och Netnod bör utvärderas och implementeras. Grundläggande funktioner i samhället måste vara tillgängliga för alla i samhället på lika villkor även när dessa är i digital form. Möjligheten att tillgängliggöra spårbar tid och frekvens till alla aktörer i

samhället, och inte bara de som hör till sektorn elektronisk kommunikation har efterfrågats av PTS och bör utredas.

Kunskapen om och insatser mot deep fakes och andra teknologiska möjligheter med samhällsstörande konsekvenser bör stärkas inom säkerhetsapparaten.

En digital välfärd

Människor förtjänar och förväntar sig att få offentlig service bättre anpassad till sina behov och sin livssituation, vilket kräver en mer effektiv och digitaliserad offentlig sektor. Men idag släpar digitalisering inom offentlig sektor efter, det är ofta lättare att boka en jordenruntresa än en läkartid på nätet. Offentlig sektor måste bli bättre på att utnyttja digitaliseringens möjligheter. Grundläggande för detta är Once Only Policy, vilket inkluderar såväl katalog över API:er och data som möjligheten att utbyta information mellan olika delar av offentlig sektor.

Ersättningsystem inom valfrihetssystemen bör anpassas på ett rationellt sätt, så att privata, offentliga och ideella utförare kan skapa nya digitala tjänster. Exemplet med digitala läkarbesök visar hur innovationer annars kan upplevas som ett ekonomiskt hot för regioner. Även i det fall där staten öronmärker medel inom välfärdssystemen bör de premiera digital innovation, i synnerhet sådan som kan kompensera för fysiska avstånd. Det finns ett starkt behov av att hitta en nationell lösning för att säkra patientens tillgänglighet till digitala vårdtjänster i hela landet.

Hela landet ska kunna vara digitalt

Digitaliseringen har bara börjat, och tillgången till modern teknik och infrastruktur är av avgörande betydelse för Sveriges landsbygder. Bredbandsutbyggnaden måste fortsätta. Och inom ramen för de statliga satsningarna på bredband bör större hänsyn tas till gleshet. Staten behöver också säkerställa tillgången till bredband för de hushåll och företag som står utan uppkoppling i samband med avvecklingen av kopparnäten. Innan andra alternativ är på plats bör det inte vara tillåtet att avveckla befintliga kopparnät. Investeringar som görs i infrastruktur som fiber och master måste vara tillgängliga för alla parter oavsett vem som äger fibern. Idag hindrar fiberägare ofta andra än de själva att hyra fiber. Detta har påpekats av OECD 2019. PTS såsom ansvarig för kommunikation i Sverige måste komma med förslag om hur vidare utbyggnad av fiber i Sverige ska kunna ske på ett så samhällsekonomiskt effektivt sätt som möjligt, speciellt givet in-, fast- och utelåsnings-effekter som kan finnas på marknaden.

Sveriges medborgare ska kunna lita på att de har tillgång till den digitala världens möjligheter och att deras rättigheter och trygghet garanteras. Oavsett var i landet de bor.

Niels Paarup-Petersen (C)

Emil Källström (C)

Lars Thomsson (C)

Per Åsling (C)

Peter Helander (C)

Helena Lindahl (C)

Helena Vilhelmsson (C)

Sofia Nilsson (C)

Per Schöldberg (C)